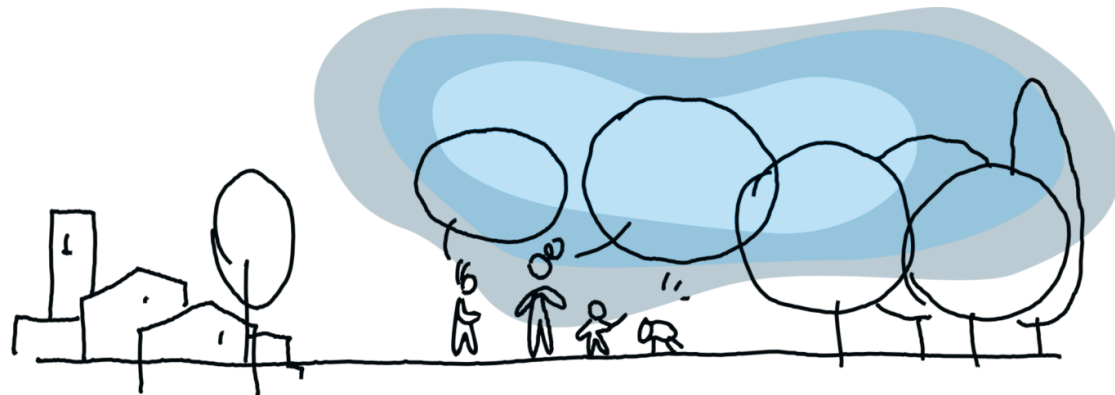

Kuidas muuta linn demograafiliselt jätkusuutlikuks? Üleriigiline planeering Eesti 2050 kui osa lahendusest

Pühajärvel 13.09.2025

Pille Metspalu, PhD

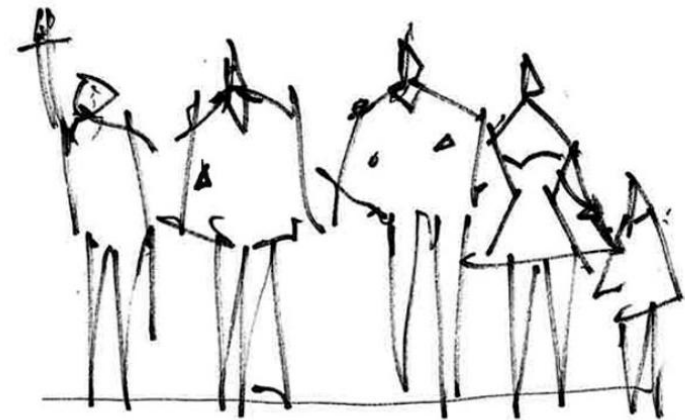
Linnaplaneerimise põhitõed Antiik-Roomast:

- korrapärane ja läbimõeldud ruum
- turvalisus ja kaitse
- hügieen ja toimiv taristu
- demokraatlik avalik ruum
- inimmõõtmelisus

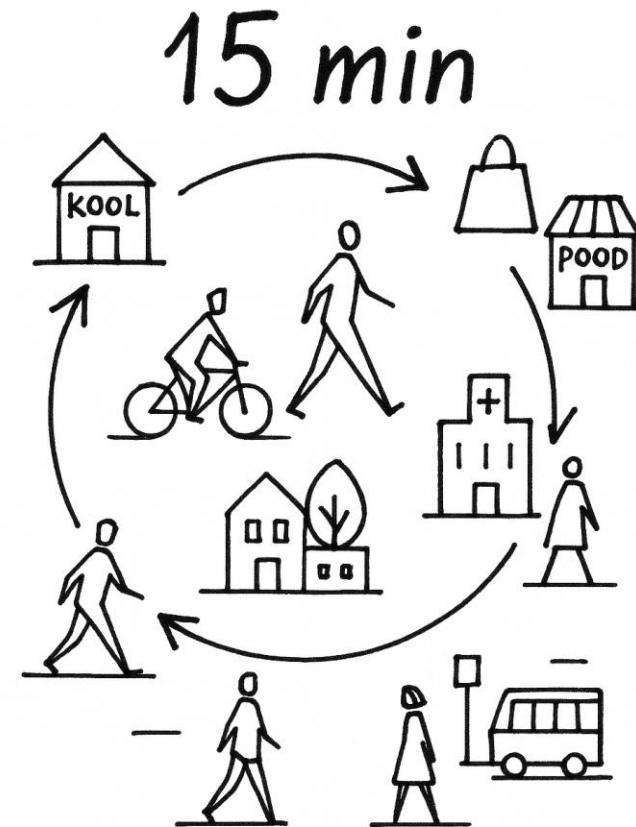

Nüüdisajal lisaks:

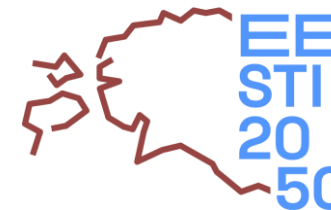
- inimmõõtmeline linnaruum
- võimalikult vähe sundliikumisi
- kliimamõjusid leevendav ja vaimset tervist parandav roheline
- taskukohased elamispinnad
- mitmekesised eneseteostusvõimalused

Linnad, kus on hea olla nii 8 kui 80 aastasel ja
igapäevased sihtkohad on 15 minuti kaugusel

Põhimõtteid ja kontseptsioone on palju, kuidas neid Eestis juurutada?

Koostamisel on **üleriigiline planeering Eesti 2050** – riigi ruumilise arengu pikk plaan, mis on aluseks ruumiotsustele ja avaliku raha kasutusele.

Planeering pidurdab pea- ja valglinnastumist ning pakub välja tasakaalustatud ruumilise arengu mudeli.

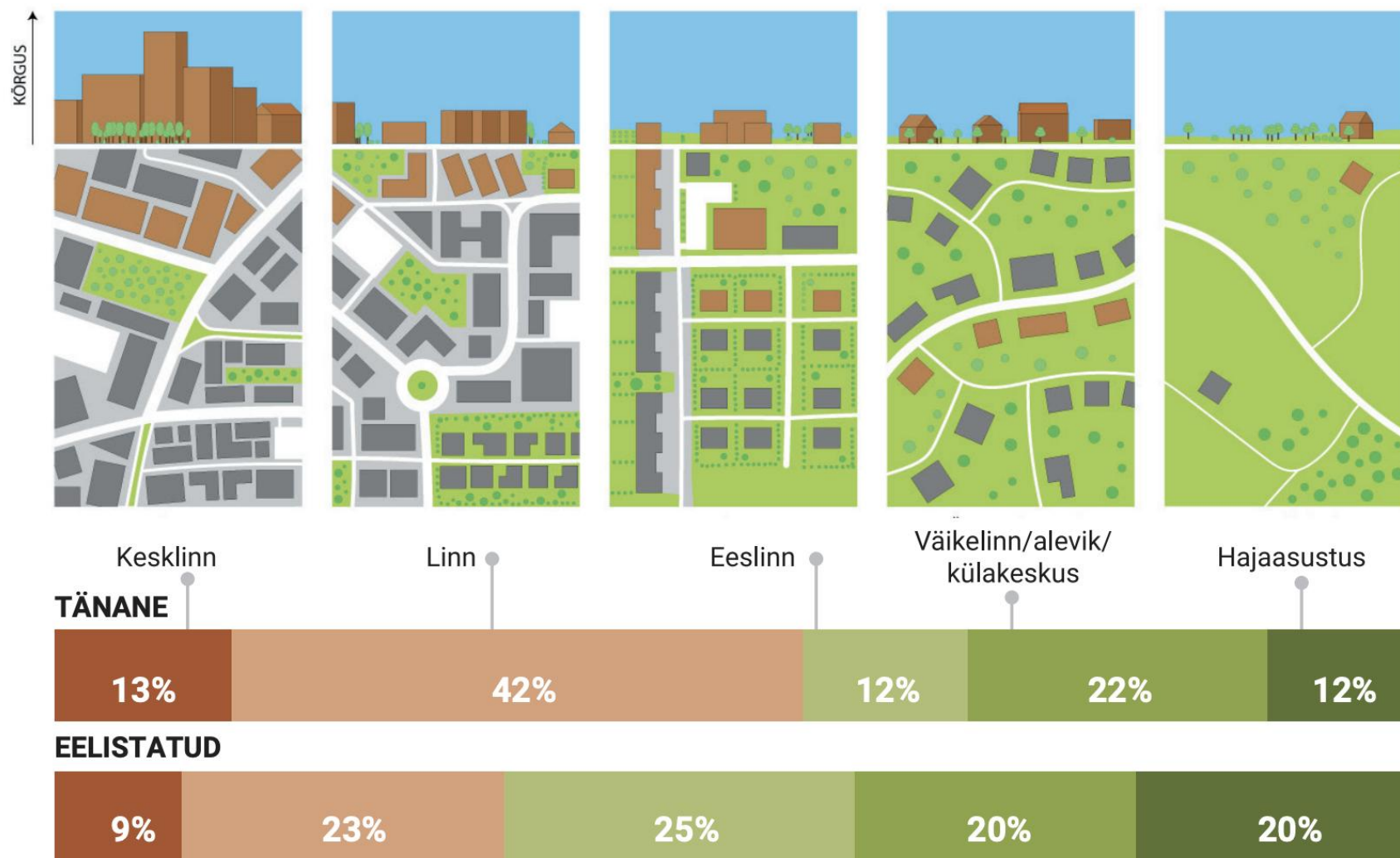
Visioon: Eesti vastupidavust, kvaliteetset elukeskkonda ja piirkondade elujõulisust veavad kümme majanduslikult tugevat linna, mida toetavad ökoloogiliselt heas seisus looduskeskkond ja väärtustatud kultuuripärand.

Ruumipoliitika põhialused:
maa ja ruumi kooskasutus
kvaliteetne ruum ja väärtuspõhisus
maahõive hierarhia tehisalade vähendamiseks
mitmekesistamine ja tasakaalustatud tihendamine

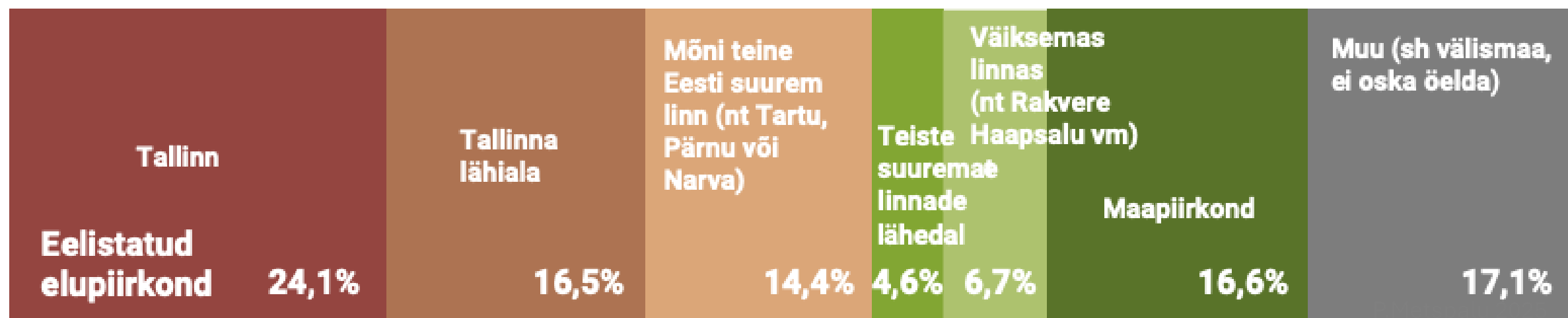
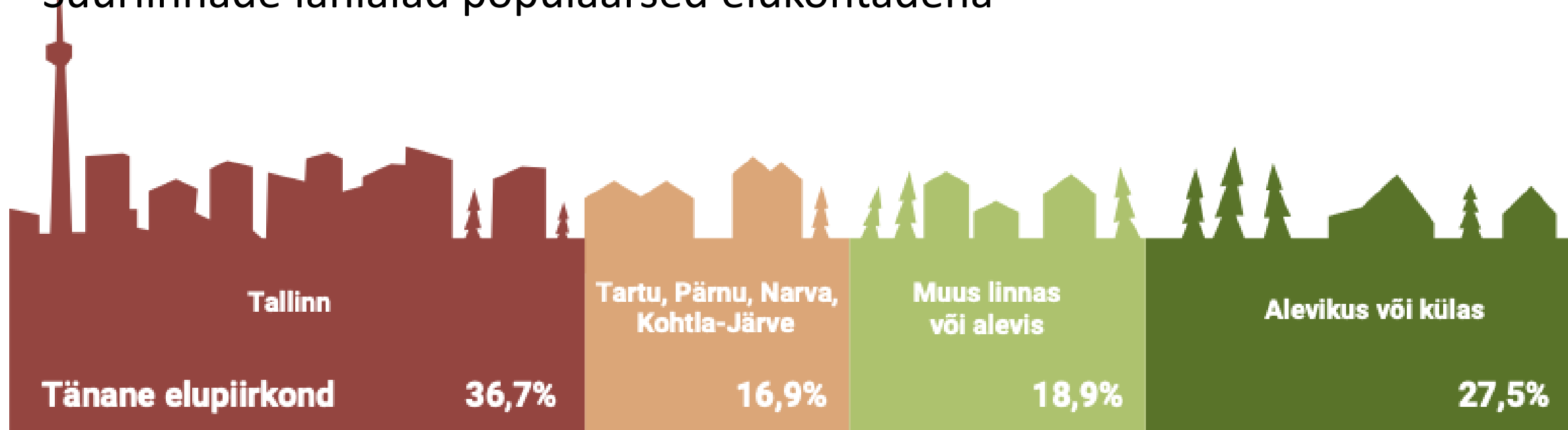

Üleriigilise planeeringu noorte (18-35 a) elukoha-eelistuste uuring – eeslinnad ja väikekohad on populaarsed

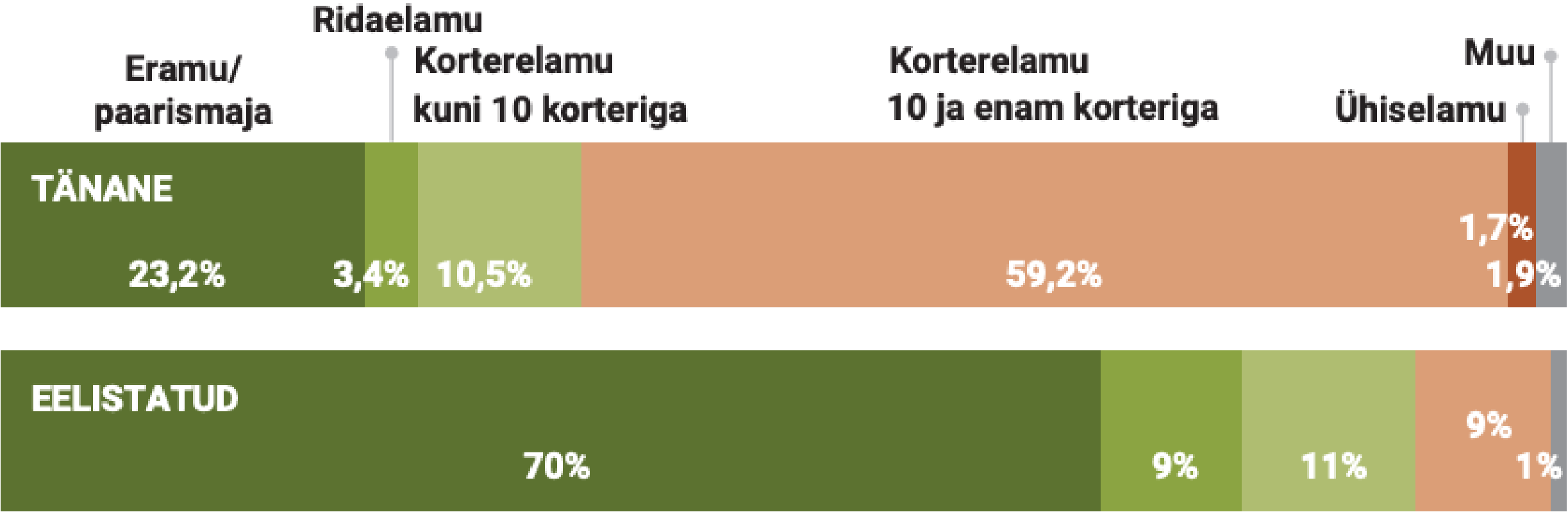
Uuring on osa “Asustuse arengustsenaariumite koonduringust”; TÜ, EKA, HendriksonDGE 2025

Suurlinnade lähialad populaarsed elukohtadena

Eramud ja paarismajad ülekaalukalt ihaldatud eluasemetüübid

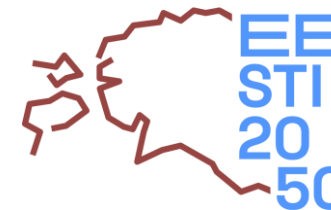
Eluko-
valiku
ootused
olulisuse
järgi.
Eesti
erinevates
regioonides
ja vanus-
gruppides
suuri erisusi
ei ole.

	Kogu Eesti	Tallinn	Põhja-Eesti	Lääne-Eesti	Kesk-Eesti	Kirde-Eesti	Lõuna-Eesti
Turvaline	93,2%	92,6%	94,9%	92,7%	95,1%	93,3%	93,1%
Puhas	91,2%	89,9%	91,5%	95,1%	91,5%	89,1%	91,7%
Teenuste kättesaadavus	81,8%	83,5%	82,4%	82,2%	71,8%	87,7%	80,3%
Korras sõiduteed	81,5%	78,6%	82,5%	90,5%	80,7%	86,6%	80,2%
Privaatne	79,1%	76,9%	80,9%	82,3%	78,2%	83,1%	79,2%
Parkimise võimalus	76,8%	68,3%	82,0%	81,5%	84,7%	78,1%	82,1%
Rohealad ja pargid	74,9%	80,1%	77,7%	73,6%	68,9%	75,7%	67,7%
Miljöö	72,6%	72,5%	79,1%	68,9%	64,4%	87,4%	69,4%
Avalik ruum	70,8%	76,9%	72,0%	68,6%	57,7%	80,2%	63,4%
Ühistranspordi ühendused	70,4%	78,5%	67,8%	62,3%	68,6%	78,6%	60,8%

Elukoha-
valiku
ootused
olulisuse
järgi.
Eesti
erinevates
regioonides
suuri erisusi
ei ole.

	Kogu Eesti	Tallinn	Põhja-Eesti	Lääne-Eesti	Kesk-Eesti	Kirde-Eesti	Lõuna-Eesti
Tervise- ja spordirajad	52,2%	55,5%	59,7%	51,2%	45,2%	51,8%	45,9%
Rattateed	48,9%	48,3%	52,1%	50,4%	43,7%	52,4%	48,1%
Kultuurilise tausta sarnasus	45,7%	42,6%	49,6%	44,8%	42,4%	65,3%	43,9%
Väljakujunenud kogukond	43,5%	39,3%	46,6%	49,3%	41,1%	60,3%	41,2%
Töökoha lähedus	42,0%	40,7%	29,1%	47,6%	38,1%	65,0%	42,0%
Sotsiaalse tausta sarnasus	40,9%	38,5%	42,9%	40,2%	36,8%	53,4%	40,9%
Spordirajatiste ja -hoonete kättesaadavus	39,8%	44,2%	53,7%	35,5%	32,9%	40,3%	30,1%
Aktiivne kultuurielu	29,5%	29,4%	25,8%	36,6%	26,5%	26,7%	30,4%
Sõprade lähedus	26,1%	28,2%	20,5%	25,2%	24,7%	30,4%	25,3%
Pere lähedus	23,6%	23,7%	20,7%	24,5%	26,5%	32,7%	20,9%

Üleriigilises planeeringus kaalutav ruumilise arengu kontseptsioon: kümnekonnal majanduslikult tugeval linnapiirkonnal põhinev asustus

Pealinnastumise trendi ümberpööramiseks põhineb ruumiline areng 4 regionaalsel linnal (neist 2 rahvusvahelist), mida toetavad piirkondlikud linnad. Kokku on Eestis kümme tugevat linna, mille mitmekesine majanduslik areng aitab kaasa ka väikelinnade ja maapiirkondade edule.

Kasutusele võetakse maahõivehierarhia loodusliku maa hõivamise vähendamiseks, juurutatakse kohanduvat ja väärtuspõhist maa - ja ruumikasutust.

Mida saab teha üleriigiline planeering?

Näiteid arutluse all olevatest juhtnööridest:

Taskukohased eluasemed:

- **Kasvavates** piirkondades, eriti Tallinnas ja Tartus ning nende linnade lähiümbruses, tuleb suurendada taskukohaste eluasemete pakkumist eelkõige linnalise ala tiheduse tõstmise ja eluasemetüüpide mitmekesistamise kaudu.
- **Kahanemisega kohanevates piirkondades** on vajalik tõsta eluasemete kvaliteeti, eelistades ajalooliselt väärtuslikke ja/või keskses asukohas paiknevaid eluasemeid.

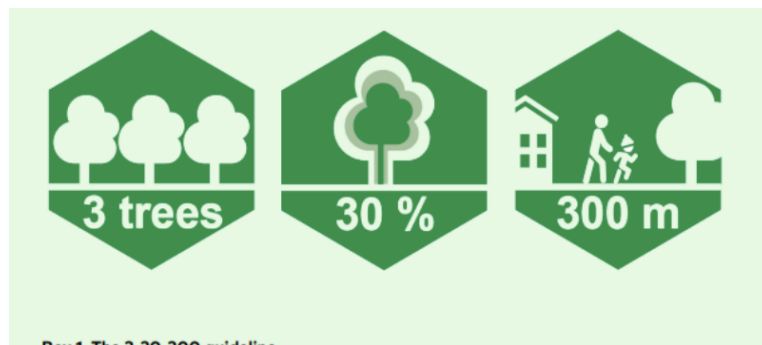
Planeeringu elluviimise kava koostamisel tuleb kaaluda minimaalse taskukohase elamispinna nõude seadmist uusarendustele.

- **Avaliku ruumi kujundamisel lähtutakse 8–80 põhimõttest**, mille kohaselt peab tänavaruum, park, väljak või muu avalik ala olema turvaline, ligipääsetav ja mugav kasutada nii 8-aastase lapse kui ka 80-aastase inimese jaoks. See tähendab, et ruumilahendused peavad olema universaalselt kasutatavad, toetama inimeste igapäevast liikumist, puhkamist ja suhtlemist ning tagama kõigile elanikerühmadele võrdsed võimalused avalikus ruumis viibida ja tegutseda.

Mida saab teha üleriigiline planeering?

Näiteid arutluse all olevatest juhtnööridest:

- Elurikka linnaroheluse kujundamisel pööratakse eritähelepanu kõrghaljastusele, nt rakendades **3-30-300 reeglit** (iga elaniku koduaknast paistab vähemalt 3 arvestatava suurusega puud, 30% naabruskonna pindalast on kaetud puuvõradega ja lähim rohealani on kuni 300 m)

Cecil C. Konijnendijk. Nature Based Solutions Institute

Täna tähelepanu eest!

pille@dge.ee

yrp2050.ee